

SKAITYMO TURNYRAS – GAL TAI NAUJA NACIONALINĖ INICIATYVA?

Ekaterina Prakupene

Šiaulių apskrities Povilo Višinskio viešosios bibliotekos direktoriaus pavaduotoja

Bibliotekos tarp kitų kultūros įstaigų išsiskiria savo prigimtinė funkcija skatinti literatūros pažinimą, ugdyti visuomenės skaitymo įpročius ir taip reikšmingai prisidėti prie šalies skaitymo kultūros puoselėjimo. Siekdamas moksleivius įtraukti į skaitymo skatinimo veiklas, bibliotekos kryptingai ieško efektyvių priemonių, kurios atitiktų šiuolaikinio jauno žmogaus sociokultūrinę elgseną. Viena tokių iniciatyvų – „Skaitymo turnyras“, rengiant skaitymo varžytuves 5–8 klasių mokiniams, – Šiaulių apskrities Povilo Višinskio viešosios bibliotekos, bendradarbiaujant su regiono viešosiomis bibliotekomis, 2024 m. pavasarį pirmą kartą sėkmingai įgyvendinta Šiaulių ir Telšių apskrityse.

XXI a. skaitymui ir knygoms dažnai tenka konkuruoti su galinga medijų ir technologijų industrija. Knyga jau nebėra svarbiausias informacijos šaltinis, o skaitymas, kaip pagrindinis informacijos pasiekimo būdas, užleidžia savo išskirtines pozicijas vaizdų kultūrai. Žmonės vis labiau įpranta prie jau „apdorotų“, mažiau koncentracijos reikalaujančių informacijos šaltinių: interneto, televizijos, radijo, gausiai iliustruotų žurnalų ir panašiai.

Vyresnė karta palyginti dar gana aktyviai skaito knygas ir grožinę literatūrą, o vaikų, ypač paauglių, santykis su literatūra ir skaitymu nuolat silpnėja. Skaitymo procesas jiems tampa rimtu iššūkiu. Tai daro įtaką kognityviniams gebėjimams, vaizduotei, mąstymo kokybei, mokymosi rezultatams.

ĮKVĖPTA AMERIKIEČIŲ, PRITAIKYTA LIETUVIAMS

Turnyro idėja atkeliavo iš JAV, ten ji vadinama „Battle of the Books“ („Knygų mūšis“) ir yra itin populiarė. Dalyvauti šiame turnyre amerikiečiams yra prestižo reikalas, varžytuvės jau daugiau nei dvidešimt metų transliuojamos per televiziją, į jas gana aktyviai įsitraukia mokyklos. Šiaulių apskrities Povilo Višinskio viešoji biblioteka, konsultuodamasi su JAV kolegomis, šią idėją pritaikė Lietuvos kontekstui ir organizavo turnyrą ben-

dradarbiaudama su Šiaulių miesto, Akmenės, Šiaulių, Kelmės, Joniškio, Radviliškio, Pakruojo, Telšių, Mažeikių, Plungės rajonų ir Rietavo savivaldybių viešosiomis bibliotekomis (toliau – regiono viešosios bibliotekos). Šios užtikrino tiesioginę sąveiką su vietos švietimo įstaigomis ir subūrė savo savivaldybei atstovaujančias komandas, padėjo užsiregistravusioms komandoms pasirengti dalyvauti turnyre, sprendė su atvykimu susijusius klausimus, teikė organizatoriams atgalinį ryšį.

Dalyvaujant Tarptautinės vaikų ir jaunimo literatūros asociacijos (IBBY) Lietuvos skyriaus atstovams, buvo sudarytas šešiasdešimties knygų sąrašas (po trisdešimt knygų 5–6 klasių ir 7–8 klasių grupėms). Moksleivių komandos skaitė šias knygas ir dalyvavo trijų turų skaitymo žaidime.

Remdamiesi perskaitytais kūrniais, mokiniai turėjo atsakyti į klausimus ir spręsti užduotis, kurios buvo formuluojamos taip, kad prašytų skaitytojų ne tik atskleisti faktines knygos turinio žinias, bet ir skatintų kritinio mąstymo, kūrybiškumo, bendradarbiavimo, interpretavimo ir pažintinius įgūdžius. Todėl laimėti buvo galima tik atidžiai perskaičius kūrinių, įsigilinus į siužetą, personažų charakterius bei kitus aspektus ir komandos nariams glaudžiai bendradarbiaujant.

Klausimų bei užduočių programą turnyru Povilo Višinskio bibliotekos specialistai kūrė kartu su rašytojais Justinu Žilinsku ir Ilona Ežerinyte. Trims turams buvo parengti 238 įvairaus formato klausimai: 30 „Kahoot“ viktorinos, 30 protmūšio, 168 „gyvi“ ir 10 klausimų vaizdo formatu. Įvairialypė ir interaktyvi turnyro forma užtikrino maksimalią dalyvių įtrauktį, sukūrė pozityvų santykį su skaitymu, organiškai papildė moksleivių formalųjį literatūrinį švietimą.

SKATINANTIS VARŽYTVIVIŲ AZARTAS

Skaitymo turnyras sulaukė didelio populiarumo ir pritraukė daugiau nei šimtą 5–8 klasių moksleivių iš vienuolikos savivaldybių, po dešimt 5–6 klasių ir 7–8 klasių grupių komandų. Reikšminga, kad dalyviai įsipaigojo tris mėnesius aktyviai skaityti (vienam moksleiviui vidutiniškai teko perskaityti po 6–8 knygas). Išankstiniai nuogaštavimai, kad baugins skaitymo krūvis, kad dalis moksleivių pasitrauks dėl turnyro intensyvumo bei sudėtingumo, buvo nepagrįsti – įveiktos visos skaitymo užduotys.

Pirmojo „Skaitymo turnyro“ projekto patirtis parodė, kad varžybų principais paremtas konkursas labai įtraukia moksleivius. Bibliotekininkų ir mokytojų, padėjusių ruošti turnyrui, teigimu, vaikai laukdavo kito turo, su entuziazmu skaitė knygas, degė noru laimėti skaitymo mūšį ir sėkmingai atstovauti savo savivaldybei. Atstovavimo aspektas vaikams buvo labai svarbus. Atsiliepimų anketose jie džiaugėsi šia patirtimi ir minėjo, kad norėtų dalyvauti turnyre ir kitais metais, jei tik turėtų tokią galimybę. Ne mažiau entuziastingai įsitraukė ir mokytojai, bibliotekininkai, tėvai. Atrodo, varžytuvių azartas pagavo ir suaugusiuosius.

„Rietavo mokiniai atvyko be jokių išsiskeltų lūkesčių, tiesiog smagiai pažaisti, o grįžo tokie laimingi ir įkvėpti skaitymo džiaugsmo. Autobuse dalijosi turnyro akimirkomis, dėliojo strategiją, kaip skaityti naujas knygas, – buvo smagu klausytis ir kartu viską aptarti su jais. Gyvi klausimai – labai puikūs, vaikai patiria didelę naudą kalbėdami, kitiems pasakodami apie perskaitytą knygą. Puiki idėja“, – projektą gyrė Rietavo savivaldybės Irenėjaus Oginskio viešosios bibliotekos direktorė Erika Pranckevičienė.

Akmenės rajono Akmenės gimnazijos komanda „Akmenėliai“ ir jų mokytoja Rita po turnyro pasakojo: „Antrą kart atvažiavę jautėmės tvirčiau, norėjome nepasiduoti. Visi buvom užsivedę ir tikrai skaitę. Negąsdino mintis, jei ir iškrisim, juk stengėmės.“ Vaikai tokios minties neturėjo, todėl labai apsidžiaugė, kai vėl reikėjo važiuoti į Šiaulius. „Už tą abipusį entuziazmą nuoširdžiai dėkoju organizatorių komandai“, – sakė mokytoja.

NAUDA IR MOKSLEIVIAMS, IR ĮSTAIGOMS

Neretai tėvai ir mokytojai nuogaštauja, kad auganti karta mažai skaito. Bibliotekoms vis sunkiau įtraukti vaikus ir jaunimą į skaitymo skatinimo veiklas. Dažnai

2024 m. kovo 27 d. pirmajame turnyro etape Šiaulių apskrities Povilo Višinskio viešosios bibliotekos Didžiojoje skaitykloje rungsi 5–6 klasių moksleivių komandos, perskaičiusios knygas iš sąrašo, kuris buvo sudarytas dalyvaujant Tarptautinės vaikų ir jaunimo literatūros asociacijos (IBBY) Lietuvos skyriaus atstovams. © Ieva Frišmantė

2024 m. gegužės 31 d. vyko Skaitymo turnyro finalas. 7–8 klasių moksleivių komandų grupėje nugalėtojais tapo „Knyginėtojai“ (Šiaulių miesto savivaldybės viešoji biblioteka), antrąją vietą užėmė „Sofos lyga“ (Mažeikių Henriko Nagio viešoji biblioteka), trečiąją – komanda „Paskaitykim“ (Rietavo savivaldybės Irenėjaus Oginskio biblioteka).

diskutuojama apie veiklų tradiciškumą ir inovatyvumą, efektyvumą ir aiškiai matomą poveikį. Šiemet įgyvendinta „Skaitymo turnyro“ iniciatyva yra vertinga dėl labai kompleksiško poveikio ne vien tik vaikams. Labai svarbi reali bibliotekų, vietos švietimo įstaigų įtrauktis ir bendradarbiavimas, pasirengimas spręsti kilusias problemas. Bendrai įgyvendinamos iniciatyvos visada turi didesnę poveikį veiklos kokybei, nes daugiau akių daugiau pamato, o daugiau rankų geriau padaro.

Kitas svarbus aspektas – geografiškai išplitusios iniciatyvos visada labiau pastebimos ir žinia apie jas plačiau pasklinda, o tai prisideda prie bibliotekų veiklų žinomumo ir kelia jų prestižą visuomenėje, paskatina įsitraukti rimtesnius partnerius ir rėmėjus.

Šiemetį projektą finansavo Lietuvos kultūros taryba ir Šiaulių miesto savivaldybė. Siekdamos užtikrinti efektyvių skaitymo skatinimo veiklų tęstinumą ir toliau jas plėtoti, Šiaulių apskrities Povilo Višinskio viešoji ir regiono savivaldybių viešosios bibliotekos parengė projektą „Skaitymo turnyras 2025“, nes tokių veiklų tęstinumas yra labai svarbus.

Esame tikri, kad ši iniciatyva turi potencialo tapti nacionaline skaitymo skatinimo priemone ir pakeisti kai kurias dabar esamas, jau tradicines veiklas. Gal atėjo laikas kurti naujas nacionalines skaitymo skatinimo tradicijas?